

Natuurtoets

Natuurtoets Natuurontwikkeling Lunenburger- waard

Inventarisatie en beoordeling in het kader van de Wet natuurbescherming en
het Natuurnetwerk Nederland

Opdrachtgever

Provincie Utrecht

Status

Definitief

Barchman Wuytierslaan 10
3818 LH Amersfoort

T (038) 423 64 64

E info@ecogroen.nl

I www.ecogroen.nl

Colofon

Titel

Natuurtoets Natuurontwikkeling Lunenburgerwaard

Subtitel

Inventarisatie en beoordeling in het kader van de Wet natuurbescherming en het Natuurnetwerk Nederland

Projectcode	Datum	Status
19-316	14 juli 2020	Definitief

Auteur(s)

Van Vuuren, A & Hoksberg, M.G.

Modellering & GIS

Van Vuuren, A

Tweede lezer

Kraaijeveld, S.E.

Opdrachtgever

Provincie Utrecht

©Ecogroen bv

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status.

Van Vuuren, A & Hoksberg, M.G (2020). Natuurtoets Natuurontwikkeling Lunenburgerwaard. Inventarisatie en beoordeling in het kader van de Wet natuurbescherming en het Natuurnetwerk Nederland. Rapport 19-316. Ecogroen bv Zwolle.

Inhoud

1.	Inleiding	5
1.1	Aanleiding en doelstelling	5
1.2	Projectgebied en voorgenomen ontwikkelingen	5
2.	Kader en Methode	7
2.1	Wettelijk kader	7
2.1.1	Wet natuurbescherming	7
2.1.2	Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)	8
2.2	Onderzoeksmethode	8
2.2.1	Literatuuronderzoek	8
2.2.2	Veldbezoek	8
2.2.3	Aanvullende veldbezoeken	9
2.2.4	Toetsing	9
3.	Soortbescherming	10
3.1	Flora	10
3.2	Zoogdieren	13
3.2.1	Bever	13
3.2.2	Boommarter	16
3.2.3	Das	18
3.2.4	Vleermuizen	20
3.2.5	Waterspitsmuis	21
3.2.6	Overige zoogdieren	25
3.3	Broedvogels	25
3.3.1	Soorten met jaarrond beschermde nesten	25
3.3.2	Overige broedvogels	27
3.4	Amfibieën	28
3.4.1	Kamsalamander	28
3.4.2	Poelkikker	30
3.4.3	Rugstreeppad	30
3.4.4	Overige amfibieën	31
3.5	Reptielen	31
3.5.1	Ringslang	31
3.5.2	Overige reptielen	33
3.6	Vissen	33
3.6.1	Grote modderkruiper	33
3.6.2	Overige vissen	33
3.7	Ongewervelden	34
3.7.1	Rivierrombout	34
3.7.2	Overige ongewervelden	34
4.	Natuurnetwerk Nederland	35
4.1	Inleiding	35
4.2	Voorgenomen ontwikkelingen	35

Samenvatting	37
--------------	----

Geraadpleegde bronnen	39
------------------------------	-----------

Bijlagen

Bijlage 1 - Maatregelenkaart

Bijlage 2 - Natuurbeheertypenkaart Lunenburgerwaard na herinrichting

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

De Provincie Utrecht is voornemens om de Lunenburgerwaard, nabij Wijk bij Duurstede, opnieuw in te richten. Met de herinrichting wil de provincie de geformuleerde natuurdoelen ten aanzien van de Lunenburgerwaard realiseren om zo de natuurwaarden in de Lunenburgerwaard te versterken. Hiervoor zijn binnen het projectgebied (figuur 1.1) diverse maatregelen beoogd zoals het realiseren van een natuurvriendelijke oever en het graven van een plasdas-gebied. Bijna alle maatregelen passen binnen de vigerende bestemming. Alleen voor de ontwikkeling van hardhoutooibos op perceel A 572 natuur is een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk.

Uitvoering van het project kan effect hebben op beschermde soorten (Kraaijeveld & Sietses, 2019). Daarom is onderzoek uitgevoerd naar beschermde soorten en gebieden. Het uitgevoerde onderzoek en de resultaten zijn in voorliggende rapportage beschreven. In voorliggend rapport wordt ingegaan op het onderdeel soortbescherming en het Natuurnetwerk Nederland, de toetsing ten aanzien van Natura 2000-gebied wordt in een separaat rapport behandeld.

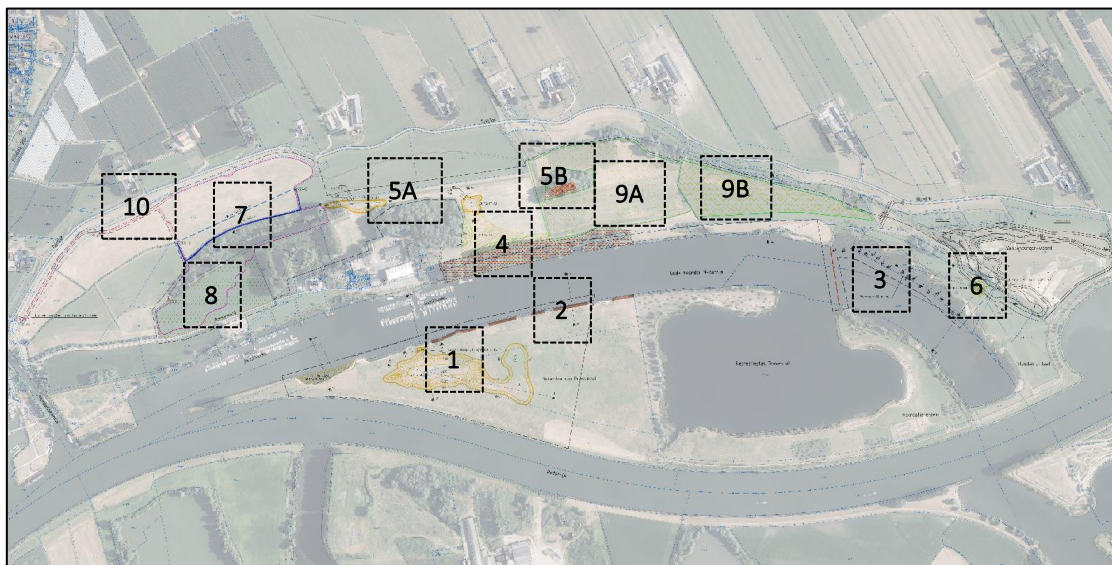
1.2 Projectgebied en voorgenomen ontwikkelingen

1.2.1 Projectgebied

Het projectgebied is een deel van de uiterwaarden gelegen ten oosten van Wijk bij Duurstede (figuur 1.1). Ten zuiden van het projectgebied stroomt de Nederrijn dat tevens de grens tussen Utrecht en Gelderland vormt. De Rijn dijk vormt de noordelijke grens van het projectgebied. Het projectgebied bestaat voornamelijk uit uiterwaardgrasland met her en der delen bos en struweel waar wilgen en populieren de boventoon voeren. Door het gebied loopt een strang die de Nederrijn verbindt met Jachthaven Lunenburg en recreatieplas de Gravenbol. Langs de strang en de recreatieplas liggen zandige strandjes. In het projectgebied ligt een jachthaven en een voormalige steenfabriek die sinds 1985 niet meer in gebruik is. Het terrein van de jachthaven is voornamelijk verhard waar loodsen en enkele woningen zijn gesitueerd. Bij recreatieplas Gravenbol ligt een parkeerplaats voor bezoekers.

1.2.2 Voorgenomen ontwikkelingen

De provincie voert de natuurontwikkelingsmaatregelen uit in het kader van Natura 2000-doelen en de KRW. De voorgenomen ontwikkelingen zijn vastgelegd in een definitief ontwerp zoals weergegeven in bijlage 1.]

Figuur 1.1: Overzicht ligging maatregelen. De nummers corresponderen met de nummers in het onderstaande overzicht van maatregelen, deze geven een globale indicatie van de ligging van de maatregelen in het projectgebied. Voor een vergrote versie van de ligging van het maatregelengebied, zie bijlage 1. Bron maatregelen: Provincie Utrecht, 13 maart 2020. Bron achtergrond: PDOK.

De voorgenomen ontwikkelingen bestaan uit tien concrete maatregelen. Deze maatregelen worden van juni tot en met oktober 2021 uitgevoerd. De maatregelen zijn hieronder opgesomd. Voor een nadere uitleg van de maatregelen wordt naar de ontwerpnota van Van de Laar *et al* (2020) verwezen.

- **Creëren plasdras** in het westelijke deel van de (Waarden van) Gravelbol, door middel van ontgraving en het verlagen van de maaiveld. Een drempel wordt aangebracht om onder andere scheepsgolven van recreatieverkeer op de oude meander Nederrijn te voorkomen;
- **Ontstening** zuidoever oude nevengeul;
- **Toepassen dode bomen** noordelijke oever nevengeul (nabij Sandenburgerwaard);
- **Aanbrengen zoom-mantelvegetatie** en **bestrijding reuzenberenklauw** nabij steenfabriek;
- **Aanleg van twee tichelputten (A)¹ en herstel van één tichelput (B);**
- **Verlaging oever en realisering drempel** ter verbinding van oude rivierloop en plassen Sandenburgerwaard;
- **Ontgraven watergang en dempen bestaande watergang** ten noorden van steenfabriek;
- **Ontwikkeling hardhoutoibos** op perceel A 572;
- **Ontwikkeling glanshaverhooiland**, op perceel A 956 wordt ingezaaid (A), op perceel A 235 wordt geplagd en daarna ingezaaid (B).
- **Realisatie wandelroute** ten noordwesten van jachthaven.

¹ Bij de afrondingsfase van dit rapport is gebleken dat de twee tichelputten niet meer worden gerealiseerd. De effectbeoordeling met betrekking tot de twee tichelputten in voorliggende rapportage komt daarmee te vervallen.

2. Kader en Methode

2.1 Wettelijk kader

2.1.1 *Wet natuurbescherming*

De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, soorten en houtopstanden. Onderstaand kader 2.1 geeft een samenvatting van de relevante wetteksten. Voor de volledige wettekst van de Wnb wordt verwezen naar: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/>. Dit rapport gaat in op soortbescherming.

Kader 2.1 Wet natuurbescherming

Zorgplicht (artikel 1.11)

De Wet eist van iedereen zorgplicht voor de natuur. Zorgplicht is altijd van kracht, ook ten aanzien van niet beschermdde natuur. Artikel 1.11 schrijft voor dat niemand moedwillig natuurgebieden of in het wild levende dieren of planten of hun directe leefomgeving mag verstoren, schaden of doden. Dit kan door het achterwege laten van een handeling of door het treffen van maatregelen ter voorkoming van schade of -als zelfs dat niet kan- de ontstane schade zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Een voorbeeld van voorzorg is het werken in de minst kwetsbare periode van soorten.

Soorten (hoofdstuk 3)

Hoofdstuk 3 regelt de bescherming van soorten. De bescherming van soorten is verdeeld over de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10. Het betreft de bescherming van:

- Vogels zoals genoemd in de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), in de praktijk vaak onderverdeeld in:
 - Vogels met jaarrond beschermde nesten, zoals huismus, gierzwaluw en buizerd.
 - Overige vogels, waarvan nesten alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd (periode van nestbouw, ei-leg, broeden en voeren van de jongen op het nest).
- Soorten (exclusief vogels) van de Habitatrichtlijn (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I), zoals bedoeld in artikel 3.5.
- Andere soorten (artikel 3.10), onderverdeeld in:
 - Soorten waarvoor geen vrijstelling geldt.
 - Soorten waarvoor -op basis van de betreffende provinciale verordening- vrijstelling van de verbodsbepalingen geldt.

Indien effecten niet zijn uit te sluiten moet -voorafgaand aan het vaststellen van een plan- zijn beoordeeld of er uitzicht is op het verkrijgen van een ontheffing. Provincie Utrecht geeft aan de werkzaamheden uit te voeren overeenkomstig het Natura 2000-beheerplan. Er geldt daarom een vrijstelling van ontheffing volgens de Wnb 3.8.7b. De werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden mits mitigerende maatregelen worden genomen en deze worden vastgelegd in een Ecologisch werkprotocol met een logboek. In het Ecologisch werkprotocol dient aangetoond te worden dat:

- de werkzaamheden in combinatie met de mitigerende maatregelen niet tot afbreuk leiden van de gunstige instandhouding van de soort;
- er geen alternatieven zijn;
- er een geldig wettelijk belang is (bijvoorbeeld in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna).

2.1.2 **Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)**

De bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN; de voormalige EHS) is vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro: Stb 2016 nr. 351) en uitgewerkt in provinciale verordeningen. In het Barro staat dat bij provinciale verordening gebieden moeten worden aangewezen die het Natuurnetwerk Nederland vormen. De ligging van die gebieden wordt geometrisch vastgelegd. Bij provinciale verordening worden in het belang van de bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, regels gesteld omtrent de inhoud van bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen het NNN, waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan, geldt een 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN niet toegestaan is. Regels voor beoordeling van effecten op het NNN zijn vastgelegd in provinciale verordeningen.

2.2 **Onderzoeksmethode**

2.2.1 **Literatuuronderzoek**

Allereerst is bronnenonderzoek uitgevoerd om uit te zoeken of beschermde natuurwaarden bekend zijn in en rondom het projectgebied. Er is gebruik gemaakt van beschikbare gegevens zoals de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), relevante rapporten (onder andere van den Bijtel 2015/2016 en BTL 2015) en provinciale kaartviewers. Verder is gebruik gemaakt van gegevens uit de reeds uitgevoerd quickscan (Kraaijeveld & Sietses, 2019), aanvullend soortonderzoek en de parallel lopende voortoets (Klein & Sietses, 2020) voor de van herinrichting van de Lunenburgerwaard. Zie voor een volledige overzicht het hoofdstuk 'Geraadpleegde bronnen'. Bij het gebruik van waarnemingen is rekening gehouden met de juridische houdbaarheid van gegevens (3-5 jaar). Oudere waarnemingen geven een beeld van de ecologische potenties van het gebied.

2.2.2 **Veldbezoek**

De verzamelde informatie uit het literatuuronderzoek vormt de basis voor het verkennende veldbezoek dat op 5 augustus 2019 (droog, bewolkt, 22° C, matige wind) is uitgevoerd. Aansluitend is op 7 augustus (droog, bewolkt, 22° C, matige wind) een veldbezoek uitgevoerd gericht op beschermde flora en de rivierrombout. Hierbij is het gebied doorkruist en is gelet op beschermde flora. Ten aanzien van rivierrombout zijn de zandige strandjes nauwkeurig onderzocht op larvenhuidjes. Ook is die dag een referentielocatie gebruikt om na te gaan of larvenhuidjes in die periode wel te vinden waren. Deze zijn op de referentielocatie gevonden. Op 22 augustus (droog, bewolkt, 24° C, matige wind) is een aanvullend bezoek voor poelkikker uitgevoerd conform Kennisdocument poelkikker (BIJ12, 2017a). Hierbij zijn tientallen kikkers gevangen met een schepnet en gedetermineerd.

De onderzoeken zijn uitgevoerd door een ecooloog van Ecogroen. Tijdens het verkennend veldbezoek is aandacht besteed aan beschermde soorten (H3 Wnb) en kwalificerende soorten van Natura 2000-gebied Rijntakken (H2 Wnb) en mogelijke relaties met het projectgebied. Daarnaast is in kaart gebracht of (mogelijke) jaarrond beschermde nesten van broedvogels aanwezig zijn binnen het plangebied. Tenslotte zijn naar aanleiding van de biotoopinschattingen voor beschermde soort(groep)en (Kraaijeveld & Sietses, 2019), aanvullend onderzoek gedaan naar een aantal beschermde soorten.

2.2.3 Aanvullende veldbezoeken

In het kader van natuurontwikkeling binnen de Lunenburgerwaard heeft Ecogroen in 2019 en 2020 diverse veldbezoeken gebracht. De veldbezoeken zijn gericht op jaarrond beschermde nesten van vogels, flora, vleermuizen, bever, das, boommarter, ringslang, poelkikker, kamsalamander en grote modderkruiper. De resultaten van het aanvullend onderzoek geven actuele informatie voor de toetsing van de voorgenomen ontwikkelingen. Aanvullend onderzoek is -indien beschikbaar - vormgegeven conform de kennisdocumenten (BIJ12, 2017 A t/m F) en de soortenstandaarden (Netwerk Groene Bureaus). Voor een overzicht van de veldbezoeken wordt verwezen naar tabel 2.1 op de volgende pagina.

Tabel 2.1: Overzicht veldbezoeken

Datum	Weersomstandigheden	Doel veldbezoek
05-08-2019	Droog, bewolkt, 22° C, matige wind	Quickscan
07-08-2019	Droog, bewolkt, 22° C, matige wind	Flora, rivierrombout, poelkikker en ringslang
18-03-2020	Droog, bewolkt, 10° C, matige wind	Jaarrond beschermde nesten, vleermuizen, das, bever
01-04-2020	Droog, half bewolkt, 10° C, weinig wind	Jaarrond beschermde nesten, vleermuizen, das, bever
20-04-2020	Droog, helder, 17° C, harde wind	Jaarrond beschermde nesten, vleermuizen, das, bever, ringslang
08-05-2020	Droog, helder, 23° C, matige wind	Jaarrond beschermde nesten, vleermuizen, das, bever, ringslang, eDNA kamsalamander en grote modderkruiper
03-06-2020	Droog, helder, 24° C, matige wind	Jaarrond beschermde nesten met extra aandacht voor de boomvalk, boommarter, das, ringslang, bever

2.2.4 Toetsing

Op basis van het uitgevoerde literatuuronderzoek, het veldbezoek en de resultaten van aanvullende onderzoeken is beoordeeld welke beschermde waarden (mogelijk) aanwezig zijn. Vervolgens is op basis van het voornemen bepaald welke effecten kunnen optreden op beschermde soorten (Hoofdstuk 3). Indien sprake is van (mogelijke) negatieve effecten is advies gegeven over te nemen vervolgstappen.

3. Soortbescherming

3.1 Flora

Het plangebied bestaat uit een reliëfrijk uiterwaardencomplex met hoge oeverwallen, vlakke stroomvlakten, natte laagten en een zomer- en een winterdijk. Er is een afwisselend landschap aanwezig met ruigten, wilgenbossen, (cultuur)graslanden, akkers en kleinschalige bebouwing rond een oude steenfabriek. Door kleiwinning zijn tichelgaten ontstaan. Het zuidelijk deel van het plangebied (het schiereiland aan de zuidzijde van de zijarm van de Nederrijn) wordt begraasd. Hier is een grote plas (Gravenbol) aanwezig.

De wilgenbossen in het gebied bevinden zich voornamelijk op de lagere delen, zoals rond de tichelgaten en in een oude stroomgeul. De best ontwikkelde bossen bestaan uit soortenrijk zachthoutoobos met in de boomlaag schietwilg. In de struiklaag groeien soorten als amandel- en kraakwilg en rode kornoelje. De kruidlaag bestaat uit soorten als gele lis, riet, haagwinde, grote brandnetel, kattenstaart en dauwbraam. Opvallend is de aanwezigheid van meerdere brede wespenorchissen op de kades die zijn opgeworpen ten tijde van de kleiwinning.

Parallel aan dijk ligt een afgesnoerde stroomgeul. De oeverzones zijn begroeid met o.a. riet, liesgras, scherpe zegge, gele lis en grote lisdodde. De watervegetatie bestaat uit o.a. uit gele plomp, watergentiaan en schedefonteinkruid. Op één locatie in deze langgerekte laagte komt een zeer soortenrijke ruigte voor met soorten als watermunt, poelruit, rietgras, liesgras, haagwinde, smeerwortel, grote wederik en scherpe zegge.

De agrarische graslanden zijn in intensief agrarisch gebruik en bestaan uit een soortenarme grasmat van Engels raaigras en ruw beemdgras. In het westen van het gebied zijn maisakkers aanwezig. Centraal in het gebied, ten noorden van de steenfabriek, liggen extensief beheerde akkers. Deze akkers zijn rijk aan akkeronkruiden. De randen zijn ingezaaid met soorten als zonnebloem, phacelia, korenbloem, bolderik en gele ganzenbloem.

Op het schiereiland ten zuiden van de Nederrijn zijn goed ontwikkelde stroomdalgraslanden aanwezig. Hier groeien kieskeurige soorten van droge, kalkrijke omstandigheden zoals kruisdistel, katten-doorn (RL gevoelig) en sikkelklaver. Deze kritische soorten worden begeleid door algemenere soorten als peen, glanshaver, boerenwormkruid, zachte ooievaarsbek en gewoon duizendblad. Op de lagere begraasde terreindelen groeien soorten van het zilverschoon-verbond, met rode ogentroost en wilde bertram als opvallende vertegenwoordigers. Op de meest dynamische plekken binnen deze vegetatie groeit Engelse alant (RL kwetsbaar). Dit is een pioniersoort die voornamelijk op afkalvende oeverwallen groeit. De soort is verspreid op de oevers aangetroffen. Op paadjes langs de oever is plaatselijk kaal breukkruid aangetroffen.

Op drooggevalle oeverzones van de Nederrijn en de Gravenbol is plaatselijk een zeldzaam vegetatietype aanwezig. Het gaat daarbij om een goed ontwikkelde vorm van de slijkgroen-associatie, met bijzondere soorten als slijkgroen, klein vlooienkruid, bruin cypergras en sponswatervorkje. Dit vegetatietype zal profiteren van het ontstienen van oevers, waarbij een grotere oppervlakte aan voor dit type geschikt biotoop, namelijk ondiepe oeverzones, zal ontstaan.

Het oostelijke stuk basaltbeschoeiing langs de Nederrijn tot aan de Gravenbol is rijk aan bijzondere mossoorten. Tijdens een inventarisatie in 2017 door Pellicaan Mos en Plan (schriftelijke mededeling provincie Utrecht) zijn onder andere klein riviervedermos (RL gevoelig), steenvedermos, groot- en klein touwtjesmos (beide RL kwetsbaar), struikmos, riviermos, voegenmos, steentjesmos en vossenstaartmos aangetroffen. Vooral de door meidoorns beschaduwde basaltbeschoeiingen zijn rijk aan bijzondere soorten.

Tijdens de aanvullende veldbezoeken zijn geen in de Wnb beschermde plantensoorten aangetroffen. Langs de oevers zijn verschillende soorten aangetroffen die opgenomen zijn op de rode lijst, zoals kruisbladwalstro, kruisdistel en kleine ratelaar. De betreffende standplaatsen liggen echter buiten het maatregelengebied, waardoor negatief effect op deze soorten niet te verwachten is. Vervolgstappen ten aanzien van beschermde flora zijn niet aan de orde.

Invasieve exoten

In het projectgebied zijn groeiplaatsen aangetroffen van invasie exoten reuzenberenklauw en reuzenbalsemien. Voor beide soorten geldt dat de provincie sinds een 2017 een bestrijdings- of beheersingsplicht heeft (NVWA).

Reuzenberenklauw

Ten noorden en ten oosten van de jachthaven zijn grote aantallen reuzenberenklauw aangetroffen (figuur 3.1). Omdat reuzenberenklauw vroeg in het voorjaar ontkiemt en grote bladeren vormt, heeft de plant een sterke concurrentiepositie ten opzichte van inheemse planten. In de competitie voor zonlicht, ruimte en voedingsstoffen delven met name planten in de kruidlaag het onderspit, waardoor de plaatselijke biodiversiteit afneemt. Afgezien van de negatieve invloed op biodiversiteit, vormt het sterk fototoxische sap van de reuzenberenklauw een gezondheidsrisico voor mensen die met de plant in aanraking komen. Zoals zichtbaar is op de maatregelenkaart in bijlage 1, is bestrijding van reuzenberenklauw langs de oevers onderdeel van de maatregelen. Wij adviseren om de reuzenberenklauw ook in het gebied ten noorden van de voormalige steenfabriek te bestrijden, zodat aan de wettelijke beheersingsplicht kan worden voldaan en om schade als gevolg van verdere verspreiding te voorkomen.

Figuur 3.1: Groeiplaats reuzenberenklauw (rode vlak) Bron achtergrond: PDOK.

Reuzenbalsemien

In het veld ten oosten van de voormalige steenfabriek is een groeiplaats van reuzenbalsemien aangetroffen (zie figuur 3.2). Evenals reuzenberenklauw is reuzenbalsemien in het voordeel ten opzichte van inheemse planten in de kruidlaag. Bij grote oppervlakten langs watergangen veroorzaakt de eenjarige plant erosie, doordat de planten aan het eind van de zomer sterven en kale grond achterlaten. Geadviseerd wordt om de plant uit het projectgebied te verwijderen. Vanwege de beperkte kiemkracht van de zaden -die niet meer dan één winter overleven- is bestrijding effectief uit te voeren door gedurende twee groeiseizoenen alle planten met wortel en al uit te trekken, voordat zij bloeien en zaad afzetten. Reuzenbalsemien bloeit gewoonlijk van juli tot en met oktober.

Figuur 3.2: Groeiplaats reuzenbalsemien (gele stip) Bron achtergrond: PDOK.

3.2 Zoogdieren

3.2.1 Bever

In en in de directe omgeving van het projectgebied zijn waarnemingen bekend van bever (NDFF, 2020). Ook tijdens voorgaande onderzoeken zijn sporen van bever aangetroffen (BTL, 2015; Van den Bijtel, 2016).

Tijdens het aanvullend onderzoek naar bever zijn een kraamburcht en een cluster vluchtburchten van bever aangetroffen. De kraamburcht bevindt zich op een met wilgen begroeide oever ten oosten van de jachthaven. De vluchtburchten bevinden zich in het bos ten noorden van de jachthaven. Daarnaast zijn ook diverse (vraat)sporen aangetroffen langs de oevers. Bever foerageert op het droge langs het water, waar de soort zich te goed doet aan populier wilg en kruidachtige vegetatie.

Kraamburcht

De kraamburcht bevindt zich in maatregelengebied waar wordt beoogd om invasieve exoot reuzenberenklauw te bestrijden en rivierhout wordt voorzien (zie figuur 3.3). De toegepaste bestrijdingsmethode is in dit geval het handmatig uitsteken van de planten. Omdat deze methode bij handmatig wordt uitgevoerd, is verstoring op meer dan 50 meter van afstand van de kraamburcht niet te verwachten. Het uitsteken van reuzenberenklauw in de zone van 20-50 meter rondom de kraamburcht, kan mogelijk wel verstoring tot gevolg hebben (BIJ12, 2017B). Aangezien de bestrijding van berenklauw moet worden uitgevoerd voordat de planten in juni-juli bloeien, is de meest geschikte periode voor bestrijding in de periode van april tot en met mei. Deze periode overlapt gedeeltelijk met de kwetsbare voortplantingsperiode van bever die loopt van mei tot en met augustus. Door verstoring kan de functionaliteit van de burcht worden aangetast, vervolgstappen zijn noodzakelijk (zie paragraaf vervolgstappen)

Aangezien andere maatregelen in de Lunenburgerwaard op ruim 100 meter afstand van de kraamburcht plaatsvinden, zijn verdere vervolgstappen ten aanzien van de kraamburcht niet noodzakelijk.

Figuur 3.3: Locatie kraamburcht (gele punt) ten opzichte van maatregelengebied bestrijding reuzenberenklauw (gearceerd vlak) Bron achtergrond: PDOK.

Vluchtburchten

De vluchtburchten liggen circa 30 meter ten oosten van het maatregelengebied waar hardhoutooibos wordt aangelegd (zie figuur 3.4). Bij deze maatregelen worden geen bomen gekapt, waardoor er geen foerageergebied van bever verloren gaat. Tijdens de aanlegfase kan er echter wel sprake zijn van verstoring. Geadviseerd wordt om de werkwijze in de zone van 50 meter tot de burcht aan te passen en de aanpassingen op te nemen in een ecologisch werkprotocol. Uitvoering van de werkzaamheden tijdens ijsgang of langdurig laag water dienen voorkomen te worden.

De vluchtburchten zijn gelegen op circa 90 meter afstand van het tracé van de wandelroute. Vanwege de tussenliggende afstand en tussengelegen groenstructuren is verstoring van de vluchtburchten bij daglicht niet te verwachten. Tussen zonsondergang en zonsopkomst – wanneer bever het meest actief is – vindt er rond de wandelroutes geen menselijke activiteit plaats, waardoor verstoring ook dan niet te verwachten is. Het is van belang dat het toegangsverbod voor honden van kracht blijft, omdat verstoring door honden vanaf deze afstand de functionaliteit van de burcht wel kan aantasten.

Aangezien andere maatregelen plaatsvinden op geruime afstand van de vluchtburchten, zijn verdere vervolgstappen ten aanzien van de vluchtburchten van bever niet aan de orde.

Figuur 3.4: Locatie vluchtburchten (groene punten) ten opzichte van maatregelengebied aanleg hardhoutoibos (gearceerd vlak) en wandelroute (rode stippellijn) Bron achtergrond: PDOK.

Foerageergebied

Op verschillende plaatsen langs de oevers in het projectgebied zijn foerageersporen van bever aangetroffen. Bever foerageert in de oeverzone tot ongeveer 20 meter van de waterkant. Daar vreten de dieren van kruiden, grassen, oevervegetatie en twijgen of bast van bomen, zoals populier en wilg (BIJ12, 2017B). Binnen de voorgenomen ontwikkelingen worden geen werkzaamheden uitgevoerd langs de oeverzone waar bever foerageert, met uitzondering van de bestrijding van reuzenberenklauw (zie paragraaf kraamburcht) en het plaatsen van rivierhout. Aangezien beide maatregelen de biodiversiteit langs de oevers stimuleren, is direct negatief effect op foerageergebieden van bever uitgesloten. In rustig habitat, zoals langs de oevers te vinden is, foerageren bevers ook overdag, waardoor verstoring van foeragerende dieren niet uitgesloten is.

Vervolgstappen

Aangezien verstoring van de kraamburcht en verstoring van foeragerende bevers niet is uitgesloten, zijn vervolgstappen noodzakelijk. Provincie Utrecht geeft aan de werkzaamheden uit te voeren overeenkomstig het Natura 2000-beheerplan. Er geldt daarom een vrijstelling van ontheffing volgens de Wnb 3.8.7b. De werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden mits mitigerende maatregelen worden genomen en deze worden vastgelegd in een Ecologisch werkprotocol met een logboek. Het logboek dient bijgehouden te worden door een ecologisch toezichthouder. In het Ecologisch werkprotocol dient aangetoond te worden dat:

- de werkzaamheden in combinatie met de mitigerende maatregelen niet tot afbreuk leiden van de gunstige instandhouding van de soort;
- er geen alternatieven zijn;
- er een geldig wettelijk belang is (bijvoorbeeld in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna).

Geadviseerd wordt om het Ecologisch werkprotocol voor te leggen aan het bevoegd gezag.

3.2.2 *Boommarter*

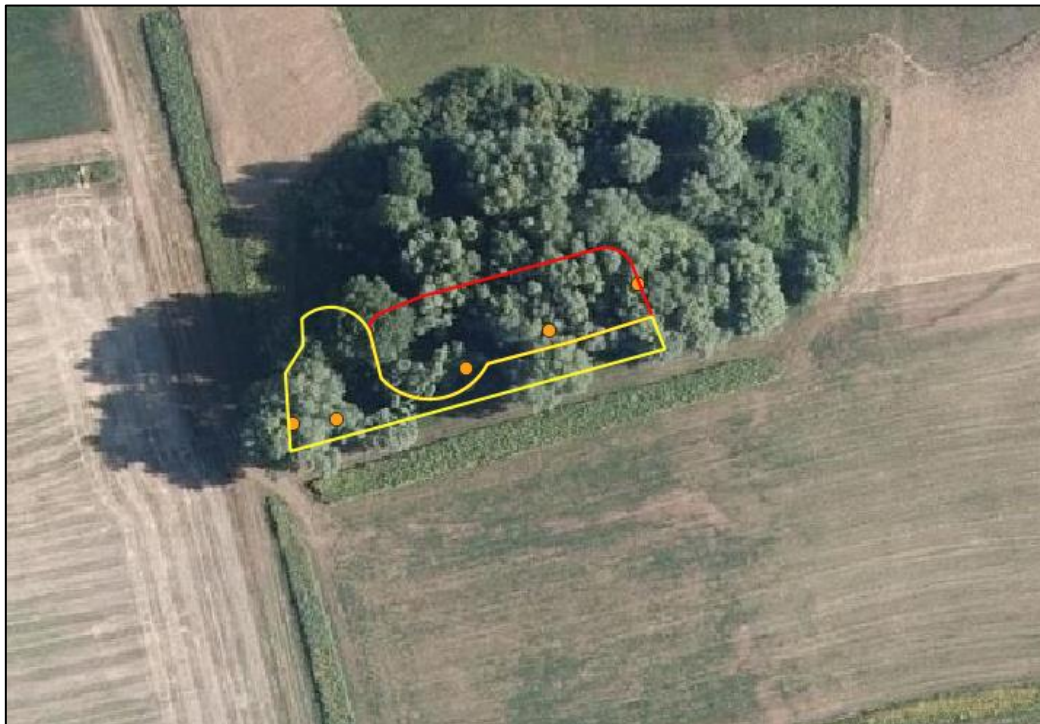
In het projectgebied zijn in de NDFF (2020) geen waarnemingen van boommarter bekend. Wel is door het Utrechts Landschap gemeld dat er een boommarter op een cameraval vastgelegd in de omgeving van de dassenburcht. Er zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen of bekend. Daarnaast is op circa 750 meter ten noorden van het plangebied langs de Amerongerwetering een waarneming bekend van boommarter uit 2011 (NDFF, 2020).

Tijdens het veldbezoek zijn geschikte verblijfplaatsen aangetroffen voor boommarter in de vorm van oude bomen met holten (zie figuur 3.5). Hoewel er geen boommarter of sporen van boommarter zijn aangetroffen, zijn mogelijk verblijfplaatsen van boommarter aanwezig in het plangebied.

Figuur 3.5: *Potentieel leefgebied van boommarter. Bron achtergrond: PDOK.*

Binnen de twee bosjes ten noordoosten en noordwesten van de voormalige steenfabriek worden geen bomen gekapt. In het gebied aangeven in figuur 3.6 is men voornemens om een aantal bomen te kappen. De bomen met holtes blijven behouden. Ook het kappen van bomen naast een boom met potentiële vaste verblijfplaatsen kan effect hebben op de functionaliteit van de verblijfplaats, omdat de veranderde omstandigheden de boom met holtes kwetsbaar maakt voor de weersomstandigheden. Om deze reden blijven ook de bomen in de directe omgeving van de bomen met geschikte holtes behouden. Welke bomen kunnen worden verwijderd en welke mogelijk essentieel zijn voor de functionaliteit van potentiële verblijfplaatsen, wordt ter plaatse aangewezen door een ter zake deskundige.

Figuur 3.6: Werkgebied bomenkap (gele contouren), opschonen moeras (rode contouren) en te handhaven bomen (oranje punten) met potentie voor verblijfplaatsen van boomarter of vleermuis. Bron achtergrond: PDOK.

Op de overige locaties worden geen bomen gekapt. Wel kan mogelijk verstoring optreden door het ophogen van het maaiveld en bij de aanleg van mantel- en zoomvegetatie ten oosten van de voormalige steenfabriek (zie figuur 3.7).

Figuur 3.7: Boomholten met potentie voor boomarter of vleermuizen (oranje punten) ten opzichte van het maatregelengebied aanleggen tichelpuut (groen vlak), ophogen maaiveld (geel vlak) aanleggen zoom- en mantelvegetatie (oranje vlak). Bron achtergrond: PDOK.

Vervolgstappen

Aangezien verstoring op korte afstand de functionaliteit van vaste rust- en voortplantingsplaatsen kan aantasten, zijn vervolgstappen noodzakelijk. Provincie Utrecht geeft aan de werkzaamheden uit te voeren overeenkomstig het Natura 2000-beheerplan. Er geldt daarom een vrijstelling van onthefing volgens de Wnb 3.8.7b. De werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden mits mitigerende maatregelen worden genomen en deze worden vastgelegd in een Ecologisch werkprotocol met een logboek. Het logboek dient bijgehouden te worden door een ecologisch toezichthouder. In het Ecologisch werkprotocol dient aangetoond te worden dat:

- de werkzaamheden in combinatie met de mitigerende maatregelen niet tot afbreuk leiden van de gunstige instandhouding van de soort;
- er geen alternatieven zijn;
- er een geldig wettelijk belang is (bijvoorbeeld in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna).

Geadviseerd wordt om het Ecologisch werkprotocol voor te leggen aan het bevoegd gezag.

3.2.3 Das

In het projectgebied zijn waarnemingen bekend van das (NDFF, 2020). Ook zijn tijdens voorgaande onderzoeken dassensporen aangetroffen (BTL, 2015; Van den Bijtel, 2016).

Tijdens het veldonderzoek is een dassenburcht aangetroffen in het bosje dat ten noordoosten van de jachthaven ligt. In de omgeving van de dassenburcht zijn dassensporen aangetroffen in de vorm van (oude) vluchtpijpen latrines en wissels. De dassenburcht heeft vijf toegangspijpen en enkele tientallen omliggende vluchtpijpen. Aan de oostzijde van hetzelfde bos ligt een noodburcht. Ten noordoosten van de burcht is ook een oude burcht met drie toegangspijpen aangetroffen. De oude burcht vertoont geen sporen van recent gebruik. De vaste verblijfplaatsen van das beperken zich tot het bos ten noordoosten van de jachthaven. In het gebied waar de verblijfplaatsen zijn aangetroffen worden geen werkzaamheden uitgevoerd, waardoor directe schade aan vaste verblijfplaatsen van das is uitgesloten. De dichtstbijzijnde maatregel wordt getroffen aan de oostzijde van het bos waar de verblijfplaatsen zich bevinden, circa 20 meter van de kraamburcht (zie figuur 3.8). De voorgenomen ontwikkelingen op deze locatie betreffen het ophogen van het maaiveld met 30 centimeter en het aanleggen van zoom- en mantelvegetatie. Vanwege de korte afstand van de maatregelen tot de kraamburcht is verstoring tijdens de aanlegfase niet uitgesloten. Het kennisdocument das (BIJ12, 2017C), stelt dat activiteiten en werkzaamheden die plaatsvinden binnen 50 meter van de dichtstbijzijnde toegang tot de burcht tussen zonsopgang en zonsondergang de functionaliteit van de burcht kunnen aantasten. Om deze reden zijn vervolgstappen noodzakelijk (zie vervolgstappen op de volgende pagina).

Figuur 3.8: Burchten das (rode punten; v.l.n.r.: hoofdburcht en kraamburcht) ten opzichte van maatregelengebied aanleggen tichelput (groen vlak), ophogen maaiveld (geel vlak) aanleggen zoom- en mantelvegetatie (oranje vlak). Bron achtergrond: PDOK.

Overige maatregelen in de Lunenburgerwaard vinden plaats op tenminste 100 meter afstand van de dichtstbijzijnde toegang tot de burcht, waardoor er tijdens de werkzaamheden geen sprake is van aantasting van verblijfplaatsen.

De dassen vinden hoogwaardig foerageergebied in de omgeving van de burcht, waar zij in de velden en akkers zoeken naar prooidieren zoals wormen en emelten. Tijdens het aanvullend onderzoek zijn foerageersporen aangetroffen in de graslanden ten noorden en ten oosten van de dassenburcht. Aangezien in de omgeving ruim voldoende foerageergebied voor das aanwezig is, gaat tijdens de maatregelen geen onmisbaar foerageergebied (tijdelijk) verloren. Omdat de werkzaamheden bij daglicht plaatsvinden is er geen sprake van verstoring van foeragerende dassen. Vervolgstappen ten aanzien van foerageergebied van das zijn niet aan de orde.

Vervolgstappen

Bij het ophogen van het maaiveld en het aanleggen van de mantel- en zoomvegetatie, is verstoring van vaste rust- en voortplantingsplaatsen van das niet uitgesloten. Dus ook voor de uitvoer van deze werkzaamheden geldt dat de werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden mits mitigerende maatregelen worden genomen en deze worden vastgelegd in een Ecologisch werkprotocol met een logboek. Het logboek dient bijgehouden te worden door een ecologisch toezichthouder. In het Ecologisch werkprotocol dient aangetoond te worden dat:

- de werkzaamheden in combinatie met de mitigerende maatregelen niet tot afbreuk leiden van de gunstige instandhouding van de soort;
- er geen alternatieven zijn;
- er een geldig wettelijk belang is (bijvoorbeeld in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna).

Geadviseerd wordt om het Ecologisch werkprotocol voor te leggen aan het bevoegd gezag.

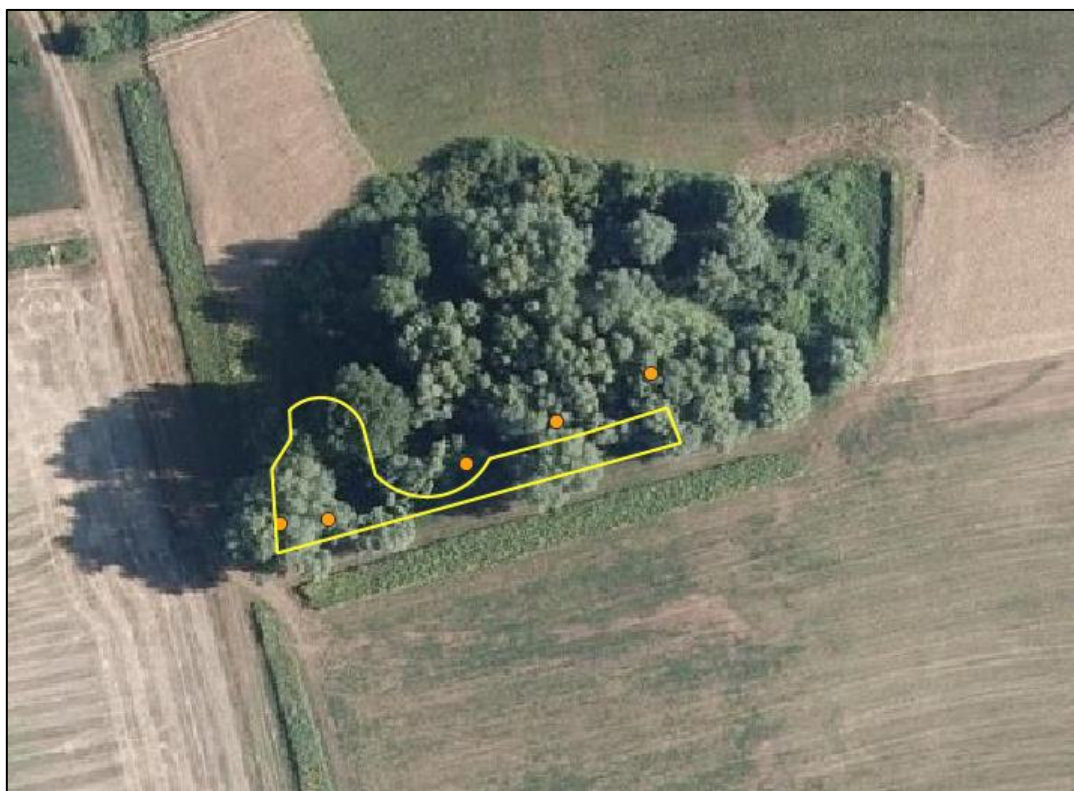
3.2.4 Vleermuizen

In het projectgebied zijn waarnemingen bekend van vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en watervleermuis (NDFF, 2020). Zowel verblijfplaatsen als onmisbare/belangrijke vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen zijn beschermd.

Verblijfplaatsen

In het projectgebied zijn potentiële verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten aangetroffen in de bebouwing op het jachthaventerrein en in bomen. Op het jachthaventerrein worden geen werkzaamheden uitgevoerd. Negatief effect op potentiële verblijfplaatsen in bebouwing is daarom niet aan de orde.

In de omgeving van de omzoomde poel worden bomen gekapt (zie figuur 3.9 en hoofdstuk 3.2.2). . In deze omgeving staan enkele bomen met holtes die geschikt zijn als vaste verblijfplaats van vleermuizen. De bomen met holtes blijven behouden. Ook het kappen van bomen naast een boom met potentiële vaste verblijfplaatsen kan effect hebben op de functionaliteit van de verblijfplaats, omdat de veranderde omstandigheden de boom met holtes kwetsbaar maakt voor de weersomstandigheden. Om deze reden blijven ook de bomen in de directe omgeving van de bomen met geschikte holtes behouden. Welke bomen kunnen worden verwijderd en welke mogelijk essentieel zijn voor de functionaliteit van potentiële verblijfplaatsen, wordt ter plaatse aangewezen door een ter zake deskundige.

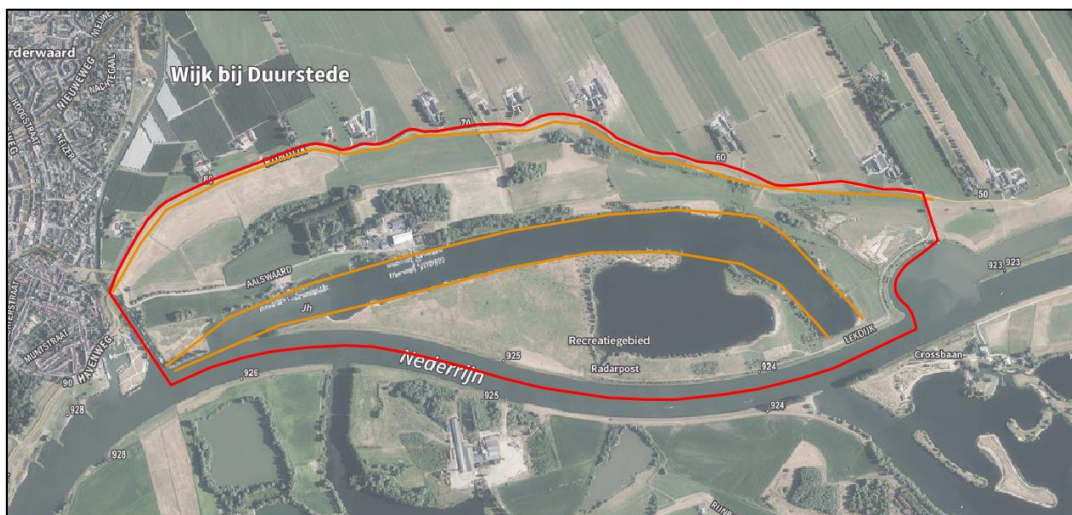
Figuur 3.9: Maatregelengebied bomenkap (gele contouren) ten opzichte van bomen met potentiële vaste verblijfplaatsen van vleermuizen (oranje punten) Bron achtergrond: PDOK.

Bij werkzaamheden in de omgeving van bomen met geschikte holtes is verstoring niet te verwachten. De werkzaamheden worden uitsluitend bij daglicht uitgevoerd, waardoor in een eventuele

verblijfplaats aanwezige vleermuizen niet verstoord worden. Geadviseerd wordt om de kap te laten begeleiden door ecooloog en de maatregelen op te nemen in een Ecologisch werkprotocol.

Vliegroutes en foerageergebieden

In het projectgebied zijn opgaande lijnvormige elementen zoals bomenrijen en oevers aanwezig die kunnen dienen als vliegroute voor vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis (figuur 3.10). Deze potentiële vliegroutes worden niet verwijderd of aangetaast.

Figuur 3.10 Ligging mogelijke vliegroutes vleermuizen (oranje lijnen). Bron achtergrond: PDOK.

Het gebied is optimaal geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Mogelijk dat tijdens de werkzaamheden delen van het projectgebied minder geschikt worden gemaakt als foerageergebied. Tijdens de aanlegperiode is echter ruim voldoende alternatief beschikbaar. Bovendien is het projectgebied na afronding van het project weer geschikt als foerageergebied.

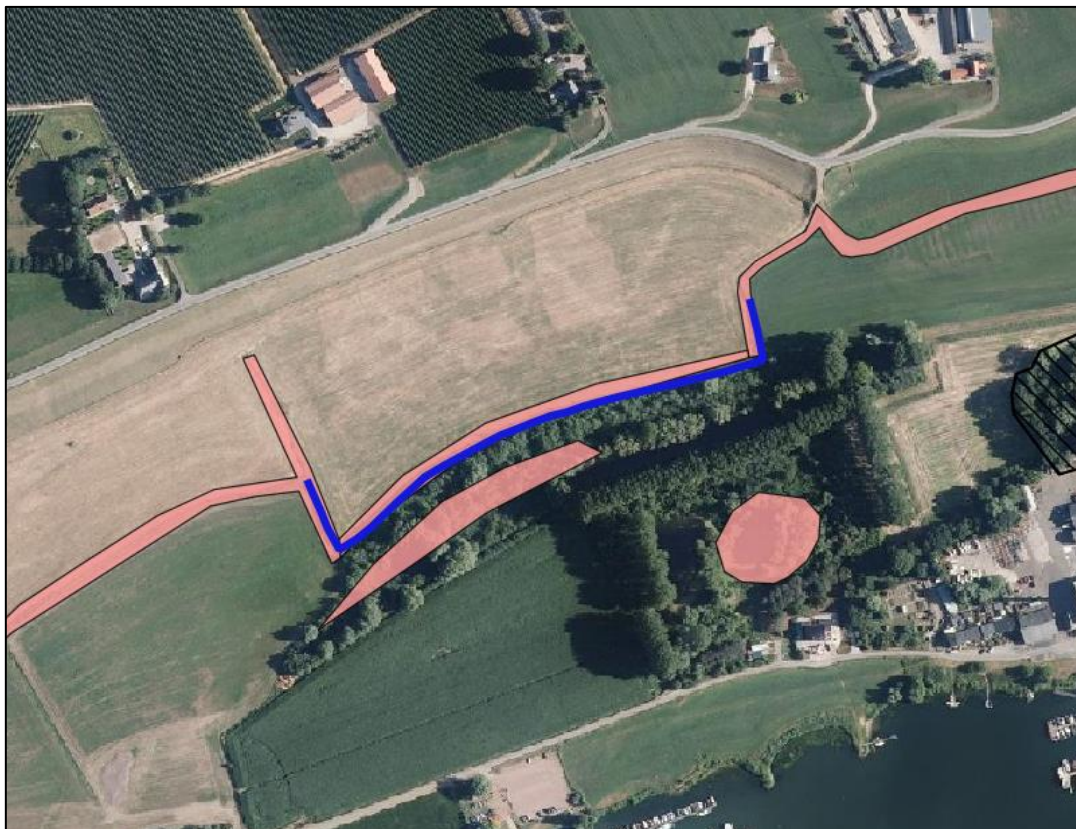
Verstoring van vliegroutes en foerageergebieden tijdens de aanlegfase dient te worden voorkomen door tussen zonsondergang en zonsopkomst uitstralend licht op de potentiële vliegroutes en foerageergebieden te voorkomen. Deze verplichting geldt alleen tussen april en eind oktober en dient opgenomen te worden in een ecologisch werkprotocol. Overige vervolgstappen zijn ten aanzien van vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen niet aan de orde.

3.2.5 Waterspitsmuis

In het projectgebied is door Van den Bijtel (2016) tijdens ecologisch onderzoek een waterspitsmuis aangetroffen. Deze soort komt vooral voor in en langs schoon, niet te voedselrijk water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers (Zoogdiervereniging, 2020).

In het projectgebied is suboptimaal biotoop aangetroffen voor waterspitsmuis in de vorm van sloten en watergeulen (figuur 3.11). Op basis van de waarneming van Van den Bijtel (2016) is het aannemelijk dat deze sloten en watergeulen leefgebied vormen van waterspitsmuis.

Onderdeel van de voorgenomen werkzaamheden is het dempen van een watergang in geschikt biotoop voor waterspitsmuis. Doordat de werkzaamheden overlappen met het (potentiële) leefgebied van waterspitsmuis treedt mogelijk een negatief effect op ten aanzien van waterspitsmuis. De betreffende werkzaamheden dienen daarom aangepast te worden en er dienen mitigerende maatregelen getroffen worden (zie vervolgstappen).

Figuur 3.11: Potentieel leefgebied waterspitsmuis (roze contouren) ten opzichte van maatregelengebied dempen watergang (blauwe lijn). Bron achtergrond: PDOK.

Het maatregelengebied waar de ontwikkeling van glanshaverhooiland is voorgenomen ligt dichtbij (binnen 20 meter) potentieel geschikt biotoop van waterspitsmuis (zie figuur 3.12). Waterspitsmuis komt enkel voor in dichte, bodembedekkende vegetatie in de omgeving van water (zoogdiervereniging, 2020). Aangezien het maatregelengebied voornamelijk bestaat uit grasland zijn vaste voortplantings- en rustplaatsen van waterspitsmuis hier niet te verwachten. Bij het afplaggen van dit perceel is een geringe kans op schade aan foeragerende exemplaren van waterspitsmuis. Aangezien negatieve effecten op waterspitsmuis ook bij deze werkzaamheden niet zijn uitgesloten, zijn vervolgstappen noodzakelijk.

Voor de overige voorgenomen natuurontwikkelingsmaatregelen is negatief effect ten aanzien van waterspitsmuis niet te verwachten, aangezien de maatregelen op geruime afstand (>100 meter) van potentieel geschikt biotoop worden uitgevoerd.

Vervolgstappen dempen watergang en ontwikkeling glanshaverhooiland

Het dempen van de watergang schaadt mogelijk waterspitsmuizen en vaste verblijfplaatsen van waterspitsmuis. Provincie Utrecht geeft aan de werkzaamheden uit te voeren overeenkomstig het Natura 2000-beheerplan. Er geldt daarom een vrijstelling van ontheffing volgens de Wnb 3.8.7b. De werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden mits mitigerende maatregelen worden genomen en deze worden vastgelegd in een Ecologisch werkprotocol met een logboek. Het logboek dient bijgehouden te worden door een ecologisch toezichthouder. In het Ecologisch werkprotocol dient aangetoond te worden dat:

- de werkzaamheden in combinatie met de mitigerende maatregelen niet tot afbreuk leiden van de gunstige instandhouding van de soort (zie paragraaf maatregelen ten gunste van waterspitsmuis);

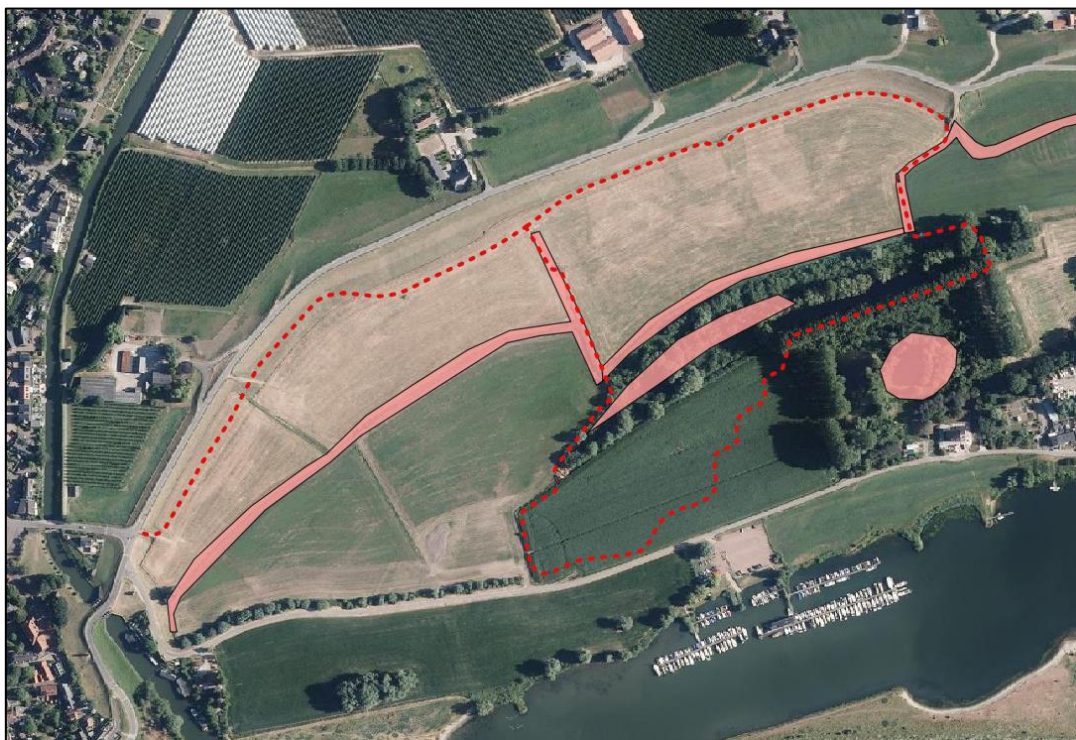
- er geen alternatieven zijn;
- er een geldig wettelijk belang is (bijvoorbeeld in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna).

Geadviseerd wordt om het Ecologisch werkprotocol voor te leggen aan het bevoegd gezag.

Figuur 3.12: Potentieel leefgebied waterspitsmuis (roze vlak) ten opzichte van het perceel waar glanshaverhooiland wordt ontwikkeld (groen vlak). Bron achtergrond: PDOK.

De aanleg van de wandelroute valt niet onder de natuurontwikkelingen en is daarmee niet vrijgesteld van ontheffingsplicht. Het tracé van de wandelroute (zie figuur 3.13), loopt op verschillende locaties parallel aan de sloten en oevers waar waterspitsmuis mogelijk voorkomt. Op een deel van het tracé loopt het wandelpad door het potentiële biotoop. Waterspitsmuis graaft vaste verblijfplaatsen in de oevers, of gebruikt holen die door andere dieren gegraven zijn (zoogdiervereniging, 2020), waardoor bij de voorgenomen ontwikkeling geen verblijfplaatsen verloren gaan. Binnen het beschermingsregime van waterspitsmuis is enige verstoring toegestaan, waardoor er voor verstoring tijdens de gebruiksfase van de wandelpaden geen vervolgstappen noodzakelijk zijn. Schade aan waterspitsmuizen tijdens maaiwerkzaamheden is echter niet uitgesloten; foeragerende waterspitsmuizen kunnen worden geschaad door maaimachines. Om schade aan foeragerende waterspitsmuizen te voorkomen zijn vervolgstappen noodzakelijk.

Figuur 3.13: Potentieel leefgebied waterspitsmuis (roze contouren) ten opzichte van het wandelpad (rode stip-pellijn) Bron achtergrond: PDOK.

Vervolgstappen wandelroute:

Om te voorkomen dat foeragerende waterspitsmuizen worden geschaad bij maaiwerkzaamheden tijdens de aanleg- en gebruiksfase, dienen de werkzaamheden te worden aangepast. De aanpassingen kunnen worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol. Indien het niet mogelijk is een werkwijze te vinden waarbij schade aan waterspitsmuis wordt voorkomen, is aanvullend onderzoek naar waterspitsmuis en mogelijk ontheffing van verbodsartikelen noodzakelijk.

Maatregelen ten gunste van waterspitsmuis

Om de gunstige instandhouding van waterspitsmuis te waarborgen, wordt in voorliggende situatie geadviseerd om mitigerende maatregelen te treffen. Dit behelst maatregelen die voorkomen dat er tijdens de werkzaamheden exemplaren geschaad worden en maatregelen waarbij geschikt biotoop voor waterspitsmuis wordt ontwikkeld, of bestaand biotoop wordt verbeterd. Onderstaande maatregelen zijn gebaseerd op het soortprotocol van Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) en de gedragscode van de Unie van Waterschappen (2019).

Ter voorkoming van schade aan waterspitsmuizen kan gedacht worden aan maatregelen zoals:

- Voorafgaand aan de werkzaamheden controleert de ecologisch toezichthouder het werkgebied op kansrijke holtes die worden ontzien. Door de menselijke aanwezigheid tijdens de controle krijgen eventueel aanwezige waterspitsmuizen de kans om te ontkomen.
- Maai- en graafwerkzaamheden langs oevers worden gefaseerd uitgevoerd, waarbij minimaal 50% van de vegetatie blijft staan
- Schade aan oevers wordt voorkomen
- Maaisel of slib wordt niet in het leefgebied gedeponeed.

Ter bevordering van biotoop van waterspitsmuis worden:

- Oevers ingericht als vochtige kruidenrijke oevers
- Boom- en struikopslag verwijderd om de oevers kruidenrijk te houden

- Vochtige kruidenrijke oevers met elkaar verbonden doormiddel van plas-drasbermen.

3.2.6 Overige zoogdieren

Verblijfplaatsen van overige beschermde grondgebonden zoogdieren zonder provinciale vrijstelling (zoals eekhoorn en otter) worden in het projectgebied op basis van terreinkenmerken, de recreatiedruk, de ingesloten ligging (wegen, watergangen) en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2020) uitgesloten. Vervolgstappen voor deze soorten zijn niet aan de orde.

Wel zijn in het plangebied vaste verblijfplaatsen van algemene grondgebonden zoogdiersoorten aangetroffen en/of te verwachten. Dit zijn onder andere bunzing, rosse woelmuis en bosspitsmuis. Bij de geplande ingrepen kunnen enkele verblijfplaatsen en/of exemplaren van deze soorten geschaad worden. In voorliggende situatie geldt voor deze soorten in de provincie Utrecht vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wnb, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze zoogdieren niet aan de orde is.

3.3 Broedvogels

Bij broedvogels wordt onderscheid gemaakt in twee categorieën met een verschillend beschermingsregime (zie ook kader 2.1).

3.3.1 Soorten met jaarrond beschermde nesten

Van veel broedvogels zijn de nesten alleen gedurende het broedseizoen beschermd. Voor een aantal vogelsoorten geldt dat de nestlocaties inclusief de functionele omgeving jaarrond beschermd zijn (kader 3.1).

Kader 3.1 Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de ooievaar, boomvalk, buizerd, havik, ransuil, roek, wespandief, zwarte wouw, slechtvalk, sperwer, steenuil, kerkuil, oehoe, gierzwaluw, grote gele kwikstaart en huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Provincie Gelderland – lijst soorten met jaarrond beschermde nesten).

In de quickscan die vorig jaar is uitgevoerd (Kraaijeveld & Sietses, 2019) kon schade aan jaarrond beschermde nesten binnen de voorgenomen ontwikkelingen niet worden uitgesloten. In het voorjaar van 2020 heeft Ecogroen vier veldbezoeken gebracht waarbij onderzoek is gedaan naar jaarrond beschermde nesten in het plangebied. Afgezien van de hieronder beschreven soorten zijn er geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. In figuur 3.14 zijn de aangetroffen nesten van buizerd en ooievaar en de roestboom van ransuil op kaart weergegeven.

Figuur 3.14: Nestlocaties buizerd (paars), ooievaar (geel) en de roestboom van ransuil (blauw). Bron achtergrond: PDOK.

Buizerd

In de Lunenburgerwaard zijn twee nesten aangetroffen van buizerd (zie figuur 3.14). Het Kennisdocument Buizerd (BIJ12, 2017D), stelt dat werkzaamheden binnen 75 meter afstand van broedende buizerd de functionaliteit van het nest kan aantasten. De buizerdnesten zijn gelegen op ruim 150 meter afstand van de het dichtstbijzijnde maatregelengebieden, waardoor negatief effect op de functionaliteit van de nesten niet te verwachten is. Vervolgstappen ten aanzien van buizerdnesten zijn niet aan de orde.

Ooievaar

Tijdens het onderzoek naar jaarrond beschermde nesten is in het noordoosten van het plangebied een ooievaarsnest aangetroffen (zie figuur 3.13). Het nest zelf ligt niet in een maatregelengebied, waardoor directe aantasting van de nestplaats is uitgesloten. Ten opzichte van de maatregelengebieden ligt het nest echter op 50 meter afstand van het veld dat men voornemens is af te plaggen. Vanwege deze korte afstand kunnen plagwerkzaamheden tijdens de voortplantingsperiode mogelijk de functionaliteit van het nest aantasten. Buiten de voortplantingsperiode is verstoring van ooievaar echter niet te verwachten. De voortplantingsperiode van ooievaar loopt (afhankelijk van de weersomstandigheden) van begin maart tot eind augustus. Indien het niet mogelijk is om het afplaggen uit te voeren buiten deze periode, wordt geadviseerd de werkwijze aan te passen en de aanpassingen op te nemen in een ecologisch werkprotocol. Bij werkzaamheden aan het begin (maart) of einde (augustus) van de voortplantingsperiode kan een broedvogelcheck worden uitgevoerd, waarbij een ter zake deskundige beoordeelt of de werkzaamheden moeten worden aangepast of uitgesteld.

Huismus

Op het terrein van de jachthaven zijn waarnemingen van huismus bekend (NDFF, 2020). Ook tijdens het onderzoek van BTL (2015) is de huismus aangetroffen op het terrein van de jachthaven. Tijdens het veldbezoek zijn geen huismussen aangetroffen, maar zijn hier wel te verwachten.

Er vinden geen werkzaamheden plaats op het terrein van de jachthaven. Negatief effect op huismus is zodoende niet aan de orde, vervolgstappen zijn niet aan de orde.

Steenuil

In en in de directe omgeving van het projectgebied zijn waarnemingen (van territoria) van steenuil bekend (NDDF, 2019). Van den Bijtel (2016) heeft tevens een steenuilterritorium op een binnendijks boerderijerf ten noorden van de Rijndijk vastgesteld. Gezien de waarnemingen op NDFF is het aanmerkelijk dat er meer territoria van steenuil binnendijks zijn te verwachten.

Potentieel broedbiotoop voor steenuil is aanwezig in de bebouwing op het terrein van de jachthaven en in enkele wilgen. De soort is tijdens het veldbezoek echter niet waargenomen. Het projectgebied vormt daarnaast optimaal foerageergebied voor steenuil door de afwisseling van bosranden en open graslanden.

Er worden geen werkzaamheden verricht aan bebouwing en de bomen waar mogelijk nesten aanwezig zijn van steenuil. Ook vinden er geen werkzaamheden plaats in de directe omgeving van de potentiële nestplaatsen. Er worden daarom geen nesten van steenuil aangetast.

Omdat de steenuil sterk afhankelijk is van het foerageergebied binnen een straal van 200 á 300 meter van het nest, is deze soort daarnaast zeer gevoelig voor aantasting van het foerageergebied. Er blijft echter te allen tijde voldoende alternatief foerageergebied voor handen. Vervolgstappen ten aanzien van steenuil zijn niet aan de orde.

Ransuil

In en de directe omgeving van het plangebied zijn waarnemingen van ransuil bekend. Tijdens eerdere onderzoeken is de soort niet waargenomen. De soort broedt normaliter in takkennesten (zoals oude nesten van kraaien) of in met klimop overwoekerde bomen.

Tijdens het veldbezoek op 5 augustus zijn twee opvliegende ransuilen waargenomen uit een knotwilg die daar waarschijnlijk aan het rusten waren (figuur 3.13). Er is echter geen geschikte nestplaats aangetroffen in de betreffende knotwilg. Het gaat hierbij enkel om een rustplaats van ransuil. Tijdens het aanvullend onderzoek naar jaarrond beschermde nesten zijn alle potentiële broedplaatsen van ransuil onderzocht, maar zijn geen nesten aangetroffen.

Bij de voorgenomen werkzaamheden blijft de rustboom buiten schot, waardoor er geen sprake is van directe aantasting van de rustplaats. Mogelijk dat de plagwerkzaamheden een verstorende werking hebben op de rustplaats (indien de ransuil er dan weer gebruik van maakt). In dat geval zijn er voldoende alternatieven voor de ransuil voorhanden om te rusten. Vervolgstappen ten aanzien van de ransuil zijn niet aan de orde.

Overige soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen

Op basis van het uitgevoerde veldbezoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2020) worden geen nestplaatsen of onmisbaar foerageergebied van overige broedvogels met jaarrond beschermde nesten verwacht in het plangebied. Vervolgstappen voor overige vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaatsen zijn niet aan de orde.

3.3.2 Overige broedvogels

In het plangebied kunnen diverse algemene broedvogels zoals houtduif, wilde eend, kleine plevier, kievit en winterkoning worden verwacht. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op

handelingen die soorten, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor werkzaamheden met schadelijke effecten op broedvogels wordt veelal geen ontheffing verleend, omdat het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt. In de Wnb wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, omdat deze per soort en vaak per jaar kan verschillen. Van belang is dat geen broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Voor de meeste soorten kan de periode tussen begin maart en eind juli worden aangehouden als broedseizoen.

Geadviseerd wordt werkzaamheden die tot verstoring kunnen leiden buiten deze periode uit te voeren. Wanneer werkzaamheden binnen de broedperiode worden uitgevoerd, wordt geadviseerd om vooraf een broedvogelcontrole door een deskundige² uit te laten voeren. Ook buiten deze periode wordt aangeraden om voorafgaand aan werkzaamheden een broedvogelcheck uit te laten voeren (en dit op te nemen in een ecologisch werkprotocol, omdat soorten als houtduif vroeg kunnen beginnen/lang door kunnen gaan met broeden).

3.4 Amfibieën

3.4.1 Kamsalamander

In de quickscan natuurtoets die in 2019 is uitgevoerd (Kraaijeveld & Sietes) werd geconcludeerd dat aanvullend onderzoek naar kamsalamander noodzakelijk was. In het voorjaar van 2020 heeft een ecooloog van Ecogroen eDNA de drie poelen bemonsterd die potentieel geschikt zijn als voortplantingswater van kamsalamander. Conform het kennisdocument kamsalamander (BIJ12, 2017E) is onderzoek naar eDNA voldoende om aan- of afwezigheid van kamsalamander aan te tonen.

Voortplantingswater

In drie van de vijf monsters is DNA van kamsalamander aangetroffen. Op basis van deze bevindingen is voortplantingsbiotoop vastgesteld op twee locaties (zie figuur 3.15). In de overige mogelijk bemonsterde wateren is geen DNA van kamsalamander aangetroffen (Sylphium Molecular Ecology, 2020). In het voortplantingswater zoals op onderstaand figuur weergegeven worden geen werkzaamheden uitgevoerd, waardoor direct negatief effect niet te verwachten is (zie ook overwinteringsbiotoop).

² Een ecologisch deskundige dient te voldoen aan de door RVO gestelde eisen (<https://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/beschermde-planten-dieren-en-natuur/ruimtelijke-ingrepen/ontheffing-vrijstelling/ecologisch-deskundige>).

Figuur 3.15: Vastgesteld voortplantingsbiotoop kamsalamander (blauwe vlakken) Bron achtergrond: PDOK.

De omzoomde poel op perceel A956 (figuur 3.16) is niet bemonsterd tijdens het onderzoek met eDNA, maar vanwege de soortgelijke inrichting als de poel aan de zuidwestkant van de Rijndijk is ook daar sprake van potentieel voortplantingsbiotoop. In een deel van dit waterlichaam is men voornemens het moeras op te schonen. Het opschonen van het moeras behelst het verwijderen van enkele bomen en het opschonen van de oevers. Werkzaamheden die plaatsvinden in het water zijn beperkt. Schade aan exemplaren van kamsalamander tijdens de voortplanting is echter niet uitgesloten. Ook is mogelijk sprake van schade aan exemplaren die zich buiten de voortplantingsperiode op het land in de omgeving ophouden.

Figuur 3.16: Omzoomde poel geschikt als voortplantingswater van kamsalamander (blauw vlak) en daar voor- genomen opschoning van het moeras (rode contour). Bron achtergrond: PDOK.

Overwinteringsbiotoop

Aangezien de omzoomde poel en het perceel ten zuiden van het voortplantingswater bij hoog water onderloopt, zijn (winter)verblijfplaatsen van kamsalamander hier niet te verwachten. Geschikt overwinteringshabitat is voornamelijk te vinden aan de voet van de Rijndijk of rondom de jachthaven (waar geen werkzaamheden zijn beoogd). Omdat er binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden geen sprake is van schade aan vaste verblijfplaatsen van kamsalamander, zijn vervolgstappen ten aanzien van overwinteringsbiotoop van kamsalamander niet aan de orde.

Vervolgstappen voortplantingswater

Dat er een populatie kamsalamander aanwezig is in de Lunenburgerwaard, was tot noch toe niet bekend. Geadviseerd wordt om de werkzaamheden rondom de omzoomde poel aan te passen, om te voorkomen dat exemplaren geschaad worden (bijvoorbeeld door de planning aan te passen).

De werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden mits mitigerende maatregelen worden genomen en deze worden vastgelegd in een Ecologisch werkprotocol met een logboek. Het logboek dient bijgehouden te worden door een ecologisch toezichthouder. In het Ecologisch werkprotocol dient aangegeven te worden dat:

- de werkzaamheden in combinatie met de mitigerende maatregelen niet tot afbreuk leiden van de gunstige instandhouding van de soort;
- er geen alternatieven zijn;
- er een geldig wettelijk belang is (bijvoorbeeld in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna).

Geadviseerd wordt om het Ecologisch werkprotocol voor te leggen aan het bevoegd gezag.

3.4.2 Poelkikker

In het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend van poelkikker (NDFF, 2020; BTL, 2015; Van den Bijtel, 2016). Wel is geschikt voortplantingsbiotoop aanwezig. Tijdens twee gerichte veldbezoeken (conform kennisdocument poelkikker [BIJ12, 2017A]) zijn geen exemplaren van poelkikker aangetroffen. Negatief effect op poelkikker als gevolg van de werkzaamheden is uitgesloten; vervolgstappen zijn niet aan de orde.

3.4.3 Rugstreeppad

Rugstreeppad is bij uitstek een pionierssoort en plant zich vooral voort in ondiepe zandige en zon-beschenen poelen. In de winter graaft de rugstreeppad zich in. In en in de directe omgeving van het plangebied zijn geen waarnemingen bekend van rugstreeppad (NDFF, 2020; BTL, 2015; Van den Bijtel, 2016). De dichtstbijzijnde waarneming ten noorden van de Nederrijn ligt op circa 4 km (nabij Amerongen). Ten zuiden van de Nederrijn is een waarneming bekend op circa 200 meter. De soort is echter naar verwachting niet in staat om de Nederrijn over te steken.

Tijdens het veldbezoek is ten oosten van het plangebied -waar momenteel graafwerkzaamheden gaande zijn bij de Sandenburgerwaard- optimaal leefgebied voor rugstreeppad aangetroffen. Dit gebied bestaat uit recent vergraven gronden met poelen waar rugstreeppad zich -als pionierssoort zijnde- gemakkelijk kan vestigen.

Wanneer de soort zich hier vestigt kan de rugstreeppad zich gemakkelijk over het gehele projectgebied verspreiden. In dat geval treedt door de werkzaamheden mogelijk een negatief effect op ten aanzien van voortplantings- en overwinteringsbiotoop van de strikt beschermde rugstreeppad.

Geadviseerd wordt om de aanwezigheid van rugstreeppad te blijven monitoren. Tijdens deze voortplantingsperiode dienen tijdelijke poelen in het plangebied door een te zake deskundige gecontroleerd te worden op voortplanting van rugstreeppad. Als er voortplanting plaatsvindt in het plangebied, kan rugstreeppad buiten de voortplantingsperiode overwinterend worden aangetroffen. Indien rugstreeppad zich in de tussentijd toch in het plangebied vestigt, zijn ook voor deze soort de volgende stappen noodzakelijk. Zekerheidshalve kan om rondom de huidige graafwerkzaamheden ten oosten van het plangebied een amfibieënscherm geplaatst worden zodat rugstreeppad zich hier minder gemakkelijk kan vestigen en kan uitspreiden naar het plangebied.

De werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden mits mitigerende maatregelen worden genomen en deze worden vastgelegd in een Ecologisch werkprotocol met een logboek. Het logboek dient bijgehouden te worden door een ecologisch toezichthouder. In het Ecologisch werkprotocol dient aangegeven te worden dat:

- de werkzaamheden in combinatie met de mitigerende maatregelen niet tot afbreuk leiden van de gunstige instandhouding van de soort;
- er geen alternatieven zijn;
- er een geldig wettelijk belang is (bijvoorbeeld in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna).

Geadviseerd wordt om het Ecologisch werkprotocol voor te leggen aan het bevoegd gezag.

3.4.4 Overige amfibieën

Op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken en verspreidingsgegevens (NDFF, 2020) wordt overwintering van de soorten in de Habitatrichtlijn, de Verdragen van Bern en Bonn en nationaal beschermde amfibieën zonder provinciale vrijstelling (zoals poelkikker en alpenwatersalamander) niet verwacht. Vervolgstappen voor deze soorten zijn niet aan de orde.

Wel is overwintering van algemene soorten amfibieën zoals gewone pad en bruine kikker te verwachten in de strooisellaag in het plangebied. Bij de geplande ingrepen kunnen enkele exemplaren geschaad worden. In voorliggende situatie in Utrecht geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wnb. waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze amfibieën niet aan de orde is.

3.5 Reptielen

3.5.1 Ringslang

Ten noorden van de voormalige steenfabriek zijn tijdens het veldbezoek twee zonnende exemplaren van ringslang waargenomen. Daarnaast is geschikt biotoop van ringslang aangetroffen. Het betreft hierbij strooiselhopen die geschikt zijn als ei-afzetplekken (figuur 3.17), overwinteringsbiotoop in de vorm van strooisellagen en foerageergebied in de vorm van vochtige graslanden en bossen, oevers en oppervlaktewater.

De werkzaamheden waarbij grondwerkzaamheden of waarbij zwaar materieel (insporing) wordt toegepast hebben mogelijk negatief effect op ei-afzetplekken en overwinteringsbiotoop.

Ei-afzetplekken

In het voorjaar van 2020 zijn vier veldbezoeken gebracht, waarbij de strooiselhopen zijn onderzocht op sporen van voortplanting van ringslang (eierschalen). Tijdens het onderzoek zijn in de broeihopen geen eierschalen aangetroffen, maar wel een waarneming van een volwassen, vrouwelijke ringslang. Op basis van deze waarneming is het aannemelijk dat de meest westelijke strooiselhoop als ei-afzetplaats dient. Binnen de voorgenomen werkzaamheden blijft deze strooiselhoop bereikbaar en beschikbaar voor ringslang, waardoor directe aantasting van voortplantingsplaatsen niet te verwachten is. Geadviseerd wordt om alvorens het verwijderen van de overige broeihopen deze te controleren op aanwezigheid van de ringslang. Vervolgstappen ten aanzien van voortplantingsplaatsen van ringslang zijn niet aan de orde.

Figuur 3.17: Strooisel hopen (paarse punten) geschikt als ei-afzetplaats voor ringslang. Bron achtergrond: PDOK.

Foerageergebieden

In de Lunenburgerwaard zijn grote oppervlakten potentieel foerageergebied voor ringslang aanwezig. Het betreft permanent oppervlaktewater, oevers, graslanden en bos. De voorgenomen werkzaamheden hebben in voorliggende situatie geen negatieve invloed op essentieel foerageergebied van ringslang, aangezien in de omgeving ruim voldoende alternatieven beschikbaar zijn. Omdat er binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden geen essentieel foerageergebied verloren gaat, zijn vervolgstappen ten aanzien van foerageergebied van ringslang niet aan de orde.

Overwinteringsbiotoop

In de Lunenburgerwaard is geschikt overwinteringsbiotoop aangetroffen voor ringslang. Het betreft strooisel en hopen in hoger gelegen delen zoals de voormalige steenfabriek en de bosschages ten noorden en noordwesten van de voormalige steenfabriek. Aangezien op deze locaties geen werkzaamheden worden uitgevoerd, is schade aan overwinterende ringslangen niet te verwachten. Vervolgstappen ten aanzien van overwinterende ringslangen zijn niet aan de orde.

Zonnende en foeragerende ringslangen

Schade aan zonnende of foeragerende ringslangen is niet uitgesloten tijdens de werkzaamheden. Ringslangen die zich in het maatregelengebied begeven, lopen risico om geschaad of gedood te worden door machines. Het risico op schade aan foeragerende en zonnende ringslangen is

voornamelijk aanwezig bij de werkzaamheden waarbij gemaaid wordt of grond verzet wordt. De werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden mits mitigerende maatregelen worden genomen en deze worden vastgelegd in een Ecologisch werkprotocol met een logboek. Het logboek dient bijgehouden te worden door een ecologisch toezichthouder. In het Ecologisch werkprotocol dient aangetoond te worden dat:

- de werkzaamheden in combinatie met de mitigerende maatregelen niet tot afbreuk leiden van de gunstige instandhouding van de soort;
- er geen alternatieven zijn;
- er een geldig wettelijk belang is (bijvoorbeeld in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna).

3.5.2 Overige reptielen

Op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken en verspreidingsgegevens (NDFF, 2020) wordt leefgebied van overige soorten in de Habitatrichtlijn, de Verdragen van Bern en Bonn en nationaal beschermde reptielen zonder provinciale vrijstelling niet verwacht. Vervolgstappen voor deze soorten zijn niet aan de orde.

3.6 Vissen

3.6.1 Grote modderkruiper

In het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend van grote modderkruiper (NDFF, 2020; BTL, 2015; Van den Bijtel, 2016). Tijdens het veldbezoek zijn wel door het hele projectgebied geschikte watergangen voor grote modderkruiper aangetroffen. Er zijn hier geen exemplaren van grote modderkruiper tijdens het veldbezoek gevangen.

Volgens het kennisdocument grote modderkruiper (BIJ12, 2017F) kan aan- en afwezigheid van grote modderkruiper worden aangetoond doormiddel van eDNA-onderzoek. In het voorjaar van 2020 heeft een ecooloog van Ecogroen eDNA de vijf locaties bemonsterd die potentieel geschikt zijn voor grote modderkruiper. In de monsters is geen DNA van grote modderkruiper aangetroffen (Sylphium Molecular Ecology, 2020). Op basis van deze resultaten is de aanwezigheid van grote modderkruiper binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden uitgesloten. Vervolgstappen ten aanzien van grote modderkruiper zijn niet aan de orde.

3.6.2 Overige vissen

Op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken en verspreidingsgegevens (NDFF, 2020) wordt leefgebied van overige soorten uit de Habitatrichtlijn bijlage IV, de Verdragen van Bern en Bonn en nationaal beschermde vissen zonder provinciale vrijstelling niet verwacht in wateren waar maatregelen worden uitgevoerd. Vervolgstappen voor deze soorten zijn niet aan de orde.

Wel zijn algemene soorten vissen zoals vetje en driedoornige stekelbaars aangetroffen dan wel te verwachten in het projectgebied. Bij de geplande ingrepen kunnen enkele exemplaren geschaad worden. In voorliggende situatie geldt in Utrecht voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wnb waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze vissen niet aan de orde is. Wel wordt in dit geval nadrukkelijk geadviseerd zorgplicht in acht te nemen en werkzaamheden in oppervlaktewater zorgvuldig uit te voeren, zodat negatief effect op algemene vissoorten wordt geminimaliseerd.

3.7 Ongewervelden

3.7.1 *Rivierrombout*

In 2013 zijn door Van den Bijtel twee waarnemingen gedaan van rivierrombout in het projectgebied. In de NDFF zijn geen waarnemingen bekend in het projectgebied van rivierrombout. Hoewel tijdens het eerste veldbezoek geschikt leefgebied is aangetroffen van rivierrombout in de vorm van zandige oevers met ruigtevegetaties, zijn hier in 2019 tijdens het gericht onderzoek naar rivierrombout geen exemplaren aangetroffen. Mogelijk dat de soort inmiddels niet meer in het projectgebied voorkomt.

Bij het graven van de verbindingseul wordt gegraven in een klein deel van het geschikte habitat van deze strikt beschermde soort. Hierdoor kunnen exemplaren (larven) omkomen en gaat in ieder geval tijdelijk habitat verloren. Het betreft in het water levende larven en larven die het land opkruipen om een geschikte uitsluipplaats te vinden. Op termijn wordt de hoeveelheid leefgebied naar verwachting wel groter door toevoeging van de verbindingseul aan het beschikbare habitat en de ontstening van de oude rivierarm.

Omdat mogelijk in de geul lage dichtheden van de soort voorkomen, is schade aan larven van rivierrombout niet uitgesloten bij het graven van de verbindingseul.

De werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden mits mitigerende maatregelen worden genomen en deze worden vastgelegd in een Ecologisch werkprotocol met een logboek. Het logboek dient bijgehouden te worden door een ecologisch toezichthouder. In het Ecologisch werkprotocol dient aangetoond te worden dat:

- de werkzaamheden in combinatie met de mitigerende maatregelen niet tot afbreuk leiden van de gunstige instandhouding van de soort;
- er geen alternatieven zijn;
- er een geldig wettelijk belang is (bijvoorbeeld in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna).

3.7.2 *Overige ongewervelden*

Op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken en verspreidingsgegevens (NDFF, 2020) wordt leefgebied van overige soorten uit de Habitatrichtlijn bijlage IV, de Verdragen van Bern en Bonn en nationaal beschermde ongewervelden zonder provinciale vrijstelling niet verwacht. Vervolgstappen voor deze soorten zijn niet aan de orde.

4. Natuurnetwerk Nederland

4.1 Inleiding

De bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en uitgewerkt in provinciale verordeningen en bestemmingsplannen. De bescherming van het NNN staat geheel los van de Wet natuurbescherming. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen het NNN, waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan, geldt een 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN niet toegestaan is. Regels voor beoordeling van effecten op het NNN zijn vastgelegd in provinciale verordeningen.

De wezenlijk kenmerken en waarden van het NNN-gebied in provincie Utrecht bestaan uit (Provincie Utrecht, 2016):

1. De bestaande en potentiële waarden van het ecosysteem waaronder ook begrepen worden de vereiste omgevingsfactoren zoals donkerte, bodem, water en milieu;
2. De robuustheid en de aaneen geslotenheid van het NNN;
3. De aanwezigheid van bijzondere soorten;
4. De verbindingsfunctie van het gebied voor soorten en ecosystemen.

Daarnaast mag een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling in het NNN niet leiden tot significante vermindering van de oppervlakte van de (natuur-)gebieden of de samenhang tussen deze gebieden (Provincie Utrecht, 2016). Als gevolg van jurisprudentie³ is het voor ontwikkelingen in gebieden buiten het NNN ook nodig -in het kader van goede ruimtelijke ordening- te waarborgen dat een plan de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN niet aantast. Goede ruimtelijke ordening houdt in dat naastgelegen functies elkaar niet (teveel) mogen hinderen.

4.2 Voorgenomen ontwikkelingen

Slechts voor één perceel is een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Het gaat om een agrarisch perceel ten westen van de jachthaven, die op dit moment dient als maisakker binnen een agrarische bestemming. Deze bestemming wordt omgezet naar natuur. Volgens de Provinciale Ruimtelijke Verordening van de provincie Utrecht (2016) blijkt dat de gehele Lunenburgerwaard binnen de begrenzing van het NNN ligt. Specifiek voor het agrarische perceel waarvoor de bestemming wijzigt naar natuur is de status 'nog om te vormen naar natuur' (zie figuur 4.1).

³ Jurisprudentie Raad van State: 201509359/1/R1

Figuur 4.1 Ligging van het agrarische perceel A 572 (rood omlijnd) binnen het NNN, waarbij groen bestaande natuur betreft en geel nog te ontwikkelen natuur (Bron: Provincie Utrecht 2019).

De provincie heeft aangegeven dat het bij een bestemmingsplanwijziging naar natuur van belang is dat in het bestemmingsplan een zin wordt opgeschreven dat het perceel van agrarisch naar natuur gaat, het dus een verbetering is voor de natuur en past binnen natuurdoelstellingen.

RoyalHaskoning BV, Provincie Utrecht en natuurspecialisten hebben, op basis van het Natuurbeheerplan van de provincie en bijbehorende ontwikkelingsdoelen, besloten om op perceel A 572 natuurbeheertype N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos te ontwikkelen (Van de Laar *et al*, 2020). Ten behoeve van dit natuurbeheertype wordt het perceel omgevormd tot hardhoutooibos. Hiermee wordt, in combinatie met de ander herinrichtingsmaatregelen, met de herinrichting van de Lunenburgerwaard een toename van verschillende natuurtypes beoogd (zie tabel 4.1). Er is hierdoor geen sprake van aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden (van de Laar *et al*, 2020). De definitieve kaart met natuurbeheertypen na de herinrichting is te vinden in bijlage 2.

Tabel 4.1 Verandering in oppervlakte van de voorkomende natuurbeheertypes van het NNN in de Lunenburgerwaard ten gevolge van de herinrichting (Provincie Utrecht, digitaal aangeleverd op 26 mei 2020).

Oppervlaktes Natuur Lunenburgerwaard			Oppervlakte/ ha	
			Huidig	> 2021
Natuurvriendelijke oever	N02.01		0	1,46
Zoete plas	N04.02		3,31	7,62
Moeras	N05.01		0	2,73
Vochtig hooiland	N10.02		0	4
Droog schraalland	N11.01		3,31	3,5
Bloemrijke dijk	N12.01		0	5,63
Kruiden- en faunarijk grasland	N12.02		49,54	20,09
Glanshaverhooiland	N12.03		26,23	28,25
Natuurakker	N12.05		0	6,14
Ruigteveld	N12.06		0	4,28
Struweel	N12.06		2,36	0,52
Rivier begeleidend bos	N14.01		10,53	16,25

Samenvatting

Aanleiding

De provincie Utrecht is voornemens om de geformuleerde natuurdoelen ten aanzien van de Lunenburgerwaard te realiseren. Hiervoor zijn diverse maatregelen beoogd zoals het realiseren van natuurvriendelijk oevers, het aanbrengen van rivierhout en het graven van een plasdras-gebied.

Uitvoering van het project kan effect hebben op beschermde natuurwaarden. De Wet natuurbescherming (Wnb) en de provinciale regels ten aanzien van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) verplichten vooraf te toetsen of plannen conflicteren met beschermde natuurwaarden. In voorliggend rapport wordt alleen ingegaan op het onderdeel soortbescherming, de haalbaarheidstoets ten aanzien van Natura 2000-gebied en Natuurnetwerk Nederland wordt in een separaat rapport behandeld. Het uitgevoerde onderzoek en de resultaten hiervan zijn in voorliggende rapportage beschreven en worden gebruikt voor de omgevingsvergunning.

Soortbescherming

Voor sommige soorten zijn negatieve effecten te verwachten waarvoor normaliter een ontheffingsplicht geldt. Provincie Utrecht geeft aan de werkzaamheden uit te voeren overeenkomstig het Natura 2000-beheerplan. Er geldt daarom een vrijstelling van ontheffing volgens de Wnb 3.8.7b. De werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden mits mitigerende maatregelen worden genomen en deze worden vastgelegd in een Ecologisch werkprotocol met een logboek. In het Ecologisch werkprotocol dient aangetoond te worden dat:

- de werkzaamheden in combinatie met de mitigerende maatregelen niet tot afbreuk leiden van de gunstige instandhouding van de soort;
- er geen alternatieven zijn;
- er een geldig wettelijk belang is (bijvoorbeeld in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna).

Soort	Vervolg	Werkwijze
Flora	Ja	Bestrijden/beheersen reuzenberenklauw en reuzenbalsemien.
Bever	Ja	Mitigatie en ecologisch werkprotocol
Boommarter	Ja	Mitigatie en ecologisch werkprotocol
Das	Ja	Mitigatie en ecologisch werkprotocol
Steenmarter	Nee	-
Vleermuizen	Ja	Handhaven bomen
Waterspitsmuis	Ja	Mitigatie en ecologisch werkprotocol
Buizerd	Nee	-

Ooievaar	Ja	Mitigatie en ecologisch werkprotocol
Ransuil	Nee	-
Algemene broedvogels	Ja	Werken buiten broedseizoen, eventueel broedvogelcheck
Huismus	Nee	-
Steenuil	Nee	-
Kamsalamander	Ja	Mitigatie en ecologisch werkprotocol
Poelkikker	Nee	-
Rugstreeppad	Ja	Tijdelijke poelen blijven controleren. Mogelijk amfibieën-scherm plaatsen Sandenburgerwaard
Ringslang	Ja	Mitigatie en ecologisch werkprotocol
Grote modderkruiper	Nee	-
Rivierrombout	Ja	Mitigatie en ecologisch werkprotocol

Natuurnetwerk Nederland

- Het voornemen bestaat om op een agrarisch perceel ten westen van de jachthaven (perceel A 572) natuurwaarden te ontwikkelen. Dit perceel heeft in het vigerende bestemmingsplan een agrarische bestemming. De bestemming van dit perceel dient gewijzigd tot worden naar natuur. Om dit mogelijk te maken is een wijziging van het bestemmingsplan aan de orde.
- RoyalHaskoning BV, Provincie Utrecht en natuurspecialisten hebben, op basis van het Natuurbeheerplan van de provincie en bijbehorende ontwikkelingsdoelen, besloten om op het perceel natuurbeheertype N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos te ontwikkelen. Ten behoeve van dit natuurbeheertype wordt het perceel omgevormd tot hardhoutooibos. Hiermee wordt, in combinatie met de ander herinrichtingsmaatregelen, met de herinrichting van de Lunenburgerwaard een toename van verschillende natuurtypes beoogd. Er is hierdoor geen sprake van aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden (van de Laar *et al*, 2020).

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Arcadis (2014). Effectafstanden natura 2000-gebieden Veluwe en Rijntakken.

Dassenwerkgroep Utrecht (2017) Advies herinrichting Lunenburgerwaard en de Das.

BIJ12 (2017A). Kennisdocument Poelkikker *Rana lessonae*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017B). Kennisdocument Bever *Castor fiber*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017C). Kennisdocument Das *Meles meles*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017D). Kennisdocument Buizerd *Buteo buteo*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017E). Kennisdocument Kamsalamander *Triturus cristatus*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017F). Kennisdocument Grote modderkruiper *Misgurnus fossilis*. Versie 1.0, juli 2017.

Broekmeyer, M.E.A. (2010). Update effectenindicator. Alterra, Alterra-rapport 1976.

Dorland, E., J. Pingen, J. Kusters en J. Ex (2015). PAS-gebiedsanalyse 038 Rijntakken. KWR Watercycle Research i.s.m. Provincie Gelderland, 29 mei 2015.

Klaassen O., van Winden E., van Roomen M. & Schoppers J. 2013. Aantallen van ganzen op slaapplekken in toekomstig Natura 2000-gebied Rijntakken in 1999-2004 en 2007-2013. Sovon-rapport 2013/46. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Kleyheeg, E. & L. van den Bremer (2018). Leefgebied van Smient in Natura 2000-gebied Rijntakken. Sovon-rapport 2018/51.

Klein, L. & Sietses, D. (2020). Voortoets herinrichting Lunenburgerwaard. Beoordeling in het kader van de Wet natuurbescherming, onderdeel Gebiedsbescherming. Rapport 19-316, concept. Ecogroen bv Zwolle.

Kraaijeveld, S.E. & Sietses, D. (2019). Quickscan natuurtoets herinrichting Lunenburgerwaard. Inventarisatie en beoordeling in het kader van de Wet natuurbescherming en de provinciale regels ten aanzien van het NNN. Rapport 19-316. Ecogroen bv Zwolle.

Krijgsveld, K.L., R.R. Smits en J. van der Winden (2008). Verstoringsgevoeligheid van vogels - Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. 23 december 2008.

Ministerie van EZ (2014). Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Rijntakken. Programmadirectie Natura 2000 | PDN/2013-038 | 038/066-068 Rijntakken, 23 april 2014.

Ministerie van LNV (2008). Profieldocumenten vogelsoorten.

Ministerie van LNV (2018). Ontwerp-wijzigingsbesluit Habitatrichtlijngebieden vanwege aanwezige waarden. 5 maart 2018.

Ministerie van EZ (2015). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Aanvulling bij het Alterra-rapport 1375 uit 2005.

Provincie Gelderland (2018). Beheerplan Natura 2000 38 – Rijntakken. December 2018.

Provincie Utrecht (2016). Supplement Biodiversiteit. Behorend bij de Natuurvisie Provincie Utrecht.

Provincie Utrecht (2019). Natuurbeheerplan. Vastgesteld GS Utrecht 23 april 2019.

Sylphium Molecular Ecology (2020). Analyse rapport eDNA, d.d. 26-05-2020.

Van den Bijtel (2015). Natuurwaardenonderzoek Lunenburgerwaard gemeente Wijk bij Duurstede. Publicatie 201529.

Van den Bijtel (2016). Natuurwaardenonderzoek Lunenburgerwaard gemeente Wijk bij Duurstede. Publicatie 201620.

Internet

Netwerk Ecologische Monitoring (2019a). Seizoensverloop winter- en trekvogels Rijntakken. Geraadpleegd op 03-12-2019 via <https://www.sovon.nl/nl/gebieden/>.

Netwerk Ecologische Monitoring (2019b). Trends en aantallen winter- en trekvogels Rijntakken. Geraadpleegd op 06-12-2019 via <https://www.sovon.nl/nl/gebieden/>.

NDDF: Nationale Databank Flora en Fauna. Geraadpleegd op 15-08-2019 via: <https://ndff-ecogrid.nl/>.

Ministerie van LNV (2019). Effectenindicator.
(<https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicatorappl.aspx?subj=effectenmatrix&tab=1>)

RAVON: Informatie over reptielen, vissen en amfibieën. <https://www.ravon.nl/>

Sovon Vogelonderzoek Nederland, vogelinformatie (www.sovon.nl).

Vlinderstichting: Informatie over vlinders en libellen. <https://www.vlinderstichting.nl/>

Zoogdiervereniging: Informatie over zoogdieren. <https://www.zoogdiervereniging.nl/>

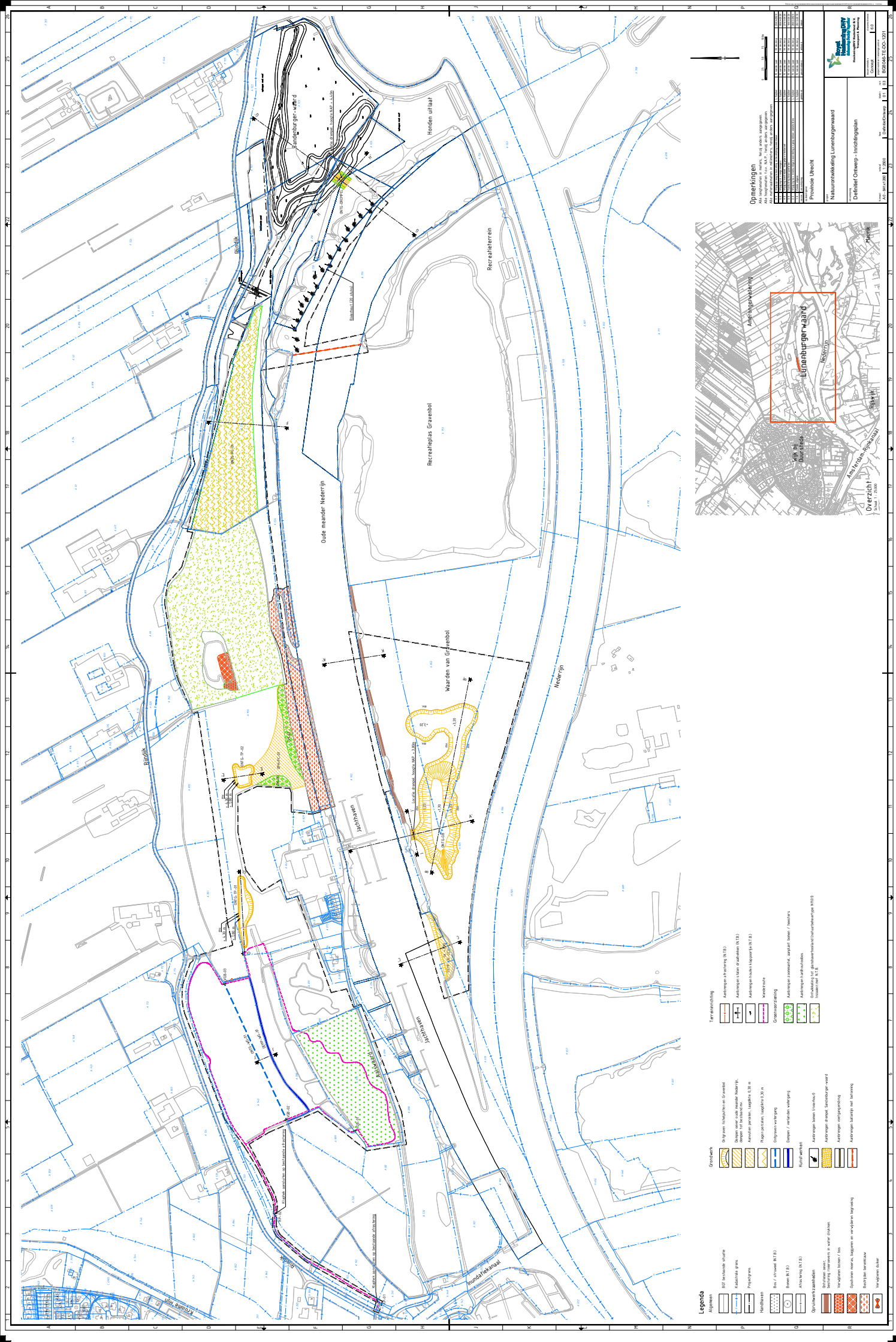
Overig

Kaartmateriaal ontvangen van provincie Utrecht: Utrechts Landschap (2013) en BTL (2015).

Bijlagen

Bijlage 1

Maatregelenkaart

Bijlage 2

Natuurbeheertypenkaart Lunenburgerwaard na herinrichting

provincie Utrecht

Legenda

Hoogwater instroom opening

Dijkversterking HDSR
(Voorlopig eindbeeld)

BEHEERTYPE

N02.01 Natuurvriendelijke oever

N04.02 Zoete plas

N05.01 Moeras

N10.02 Vochtig hooiland

N11.01 Droog schraalland

N12.01 Bloemrijke dijk

N12.02 Kruiden- en faunairijk grasland

N12.03 Glanshaverhooiland

N12.05 Natuurakker

N12.06 Ruigteveld

N12.06 Struweel

N14.01 Rivier begeleidend bos

Titel

Natuurbeheertypenkaart Lunenburgervaard

Project

Natuurontwikkeling Lunenburgervaard Fase 1

Datum

25-5-2020

Opgesteld door

H. Kats

0 0,125 0,25 0,5 0,75 1 Kilometers